

Söğüt

Türk Edebiyatı Dergisidir

YIL 6 - SAYI 36

KASIM - ARALIK 2025

(İki ayda bir yayımlanır)

KURUCUSU

Nevzat Kösoğlu

**ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş. ADINA
İMTİYAZ SAHİBİ**

Ertuğrul Alpay

**ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.
GENEL YAYIN YÖNETMENİ**

Göktürk Ömer Çakır

BASKI

Çınar Matbaacılık ve
Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad.

Ata Han Nu: 34 K: 5

Bağcılar-İstanbul

Tel: (0212) 628 96 00

Sertifika Nu: 45103

YILLIK ABONELİK BEDELLERİ

2025 Yılı Abonelik Bedeli-1850

ISSN

2687-6523

ABONELİK

www.sogutdergisi.com/abonelik

SÖĞÜT DERGİSİ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Sinan Terzi

YAYIN KURULU

Asuman Demir

Feyza Ay

M. Tuğrul Çolak

Rana Senanur Doğan

DANIŞMA KURULU

Ayşegül Büşra Paksoy

Bahtiyar Aslan

Cengizhan Orakçı

Oğuzhan Murat Öztürk

Senail Özkan

Şerif Aydemir

İLETİŞİM

sogut@otuken.com.tr

GRAFİK TASARIM

Ötüken

Abonelik bağlantısına
gitmek için kare
kodu telefonunuza
okutabilirsiniz.

Söğüt'te neşredilen nesir ve şiirlerin tüm
yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye
aittir. Matbu veya dijital başka mecralarda
kullanımları, yayınevinin iznine tabidir.

Sevgili Söğüt ailesi, yazılarınızı Times New Roman fontunda, 12 punto, 1.15 satır
aralığında iki yana yaslı bir şekilde gönderebilirsiniz. Referans vereceğiniz metin-
ler için Chicago dipnot ve kaynakça sistemini kullanmanızı rica ederiz.

Hafıza, insanlara ve toplumlara geçmişteki deneyimlerini hatırlama, tanıma, öğrenme, edinilen bilgileri kullanma imkânı veren, gelecekle ilgili öngörülerde bulunma fırsatı tanıyan beyin becerisidir desek yanlış bir tanımlama yapmış olmayız herhalde. Merhum mütefekkir Prof. Dr. Yılmaz Özakpınar hocamızın *Hafıza* isimli kitabının giriş yazısında “*deneyimle kazanılan şey, aradan geçen zaman içinde şu ya da bu biçimde zihinde tutulmuştur. İşte bu tutma işlevine hafıza diyoruz.*” der. Göktürk devrinden miras Orhun Abideleri de Türk Milleti için böyle derin işlevleri olan yazıtlardır. Türk Milletinin taşlara yazılmış hafızası, Türk edebiyatının şaheseri, devleti ve milleti ile tarihe tanıklık eden büyük vesikası, ezcümle hafızasıdır Orhun Yazıtları. Bu sayımızda pek kıymetli hocalarımız ve dostlarımızla bu konuyu işlemekten bahtiyarız. Prof. Dr. Ali Akar hocamız başta olmak üzere emek mahsulü kıymetli yazıları ile dosyamıza katkıda bulunan tüm kalem sahiplerine şükranlarımızı

sunuyoruz. Ayrıca birbirinden güzel ve özel çizimleri ile dosyamızı şenlendiren Mehmet Sağ hocamıza da hususi bir teşekkürü borç biliriz. Yine özel bir iş, arşivlik bir sayı ile okurlarımızın huzurundayız. Bir yılı da böylece tamamlarken, Allah’tan niyazımız asla evvelki işlerimizin gerisine düşmeden, Türk edebiyatına, Türk Kültürüne nice nitelikli çalışmalarla hizmet etmek, nice yetenekli kalemlere alan açabilmektir.

Edebiyat – Akademi ilişkilerini irdeleyen tema dosyamızda da tespitleriyle dikkat çeken yazılar mevcut bu sayıda. Yine, yepyeni hikâyeler, şiirler, deneme ve incelemelerle Türkçe yazan, Türk’ü söyleyen kalemlerimizle çıktık. Ümidimiz bu coşkunun milli hafızamıza daha uzun yıllar hizmet etmesi, asırlardır çağlayan gözemizin hiçbir zaman kurumamasıdır. Söğüt, suyun başını tutmaya, Türk milletinin hafızası olma gayretine devam ediyor, edecektir. Destek ve dualarınızı bekliyor, saygılar sunuyoruz.

İÇİNDEKİLER

DOSYA: ORHUN ABİDELERİ	
NE DEDİLER? MUHARREM ERGİN, NİHAD SAMİ BANARLI, VASFİ MAHİR KOCATÜRK, EROL GÜNGÖR, AHMET BURAN, MUSTAFA ARGUNŞAH	/ 8
ALİ AKAR İLE TÜRKLERİN "İLK" ZEMİN METİNLERİ ÜZERİNE RANA SENANUR DOĞAN	/ 12
TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE ORHUN BENGÜ TAŞLARI AHMET B. ERCİLASUN	/ 20
TÜRK KÜLTÜRÜNÜN KURUCU METİNLERİ: ORHUN ABİDELERİ CEVDET ŞANLI	/ 30
TÜRK KÜLTÜRÜNÜN HAFIZA MEKÂNI OLARAK ORHUN ABİDELERİ KEMAL ÜÇÜNCÜ	/ 35
TÜRK DİLİ VE GÖKTÜRK ALFABESİ NEVZAT ÖZKAN	/ 40
ORHUN YAZITLARI'NA SİNEMA KADRAJINDAN BAKMAK HASAN ERİMEZ	/ 47
ORHUN'UN KAYNAĞINDAN AYŞE İLKER	/ 55
ORHUN ÇAĞRIŞIMLARI... A. MEVHİBE COŞAR	/ 59
TEMA: TÜRK EDEBİYATININ SON ÇEYREĞİ 2000-2025: EDEBİYAT VE AKADEMİ	
EDEBİYAT AKADEMİNİN NESİ OLUR? RANA SENANUR DOĞAN	/ 64
UZMAN İLE ENTELEKTÜEL ARASINDA KIRILAN EŞİK HALİL İLTERİŞ KUTLU	/ 68

METİN, HAKİKAT VE AKADEMİ: ŞULE GÜRBÜZ'ÜN ESERLERİNDE EDEBİYAT VE FELSEFENİN İZDÜŞÜMLERİ FATİMA FEYZA BAYER	/ 75
DENEME	
MEGALOMAN DİL, USTURLAP İMGENİN HAKKINDAN GELEBİLİR Mİ? CÜNEYD ENSARİ	/ 85
DENEME KABİNİ V: NİHAİ RESİTAL HALİT SELİM DÖNMEZ	/ 108
EDEBİYAT KANONU VE YAZAR HÜRRİYETİ ERSİN BAYRAM	/ 120
KAN AYAKLI MUSTAFA SARI	/ 143
FRANSA'NIN KENARINDA: STRASBOURG YA DA STRASSBURG RECAİ DÖNMEZ	/ 154
BANA EDEBİYAT YAPI TEKİN ŞENER	/ 175
HİKÂYE	
SÜKÛT ŞİFAHANESİ ABDURRAHMAN ALİ ÖNCEL	/ 79
YOLCU ALİ TUNA	/ 90
MOTORCU KRALIÇEM DİLEK ALTUNDAĞ	/ 100
TESSERA GÜNAY UYSAL	/ 114
GÖRDESLİ HASAN ERDEM	/ 126
GÜLE SORMA O BİLMEZ HÜSEYİN KILIÇ	/ 134
DALGALAR MEHMET GÜL	/ 150

KERİMAN'DAN ÖNCEKİ DÜNYA SÜMEYRA ÇELİK	/ 162
NAMUS DAVASI KADER KÖMÜRCÜ	/ 170
ŞİİR	
SONNET 31-32. 31-32. SONE WILLIAM SHAKESPEARE- ALİ GÜNVAR	/ 83
GÜLDÜREL HAFIZA AHMET B. TAMU	/ 89
KAYITSIZLIK TARİHİNE BİR ÇENTİK BİRGÜL KILIÇ	/ 99
DÜNNÜN YARINI DÜĞÜNSÜZ GEÇTİ EMİRHAN ÇORAK	/ 106
SALTANATI SUDA KURUTMAK HÜLYA ÖZCAN	/ 113
ŞEYH GÂLİB'E "ESTAĞFİRULLAH" TEHZİL İBRAHİM DAŞ	/ 119
KALP MEHMET FATİH ÖZ	/ 132
KESİK MURAT SERDAR ÇAKIROĞLU	/ 142
HİÇBİR YARIŞI KAZANAMAYAN HARU OĞUZ ERTÜRK	/ 149
UYANDIRMAK İÇİN ŞİİR SÜREYYA ALTUNKARA	/ 153
MASAL OLARAK ANLATSAN ANLAMAZDIM YAKUP DİKER	/ 161
ATEŞİNDE PIŞTIĞIM SARI BILDIRCIN CÜNEYD ENSARİ	/ 166

İNCELEME

KIRIP DÖKTÜĞÜMÜZ AYNALARDAN YANSIMALAR: BELKİ DE MUHTEŞEM EMAME AKMAN HARMANCI	/ 181
---	-------

SÖYLEŞİ

"BAHTİYAR YOKUŞU"NU AŞMAK AHMET ŞEVKİ ŞAKALAR'LA SÖYLEŞİ HALİT SELİM DÖNMEZ	/ 184
--	-------

DOSYA:
ORHUN
ABİDELERİ

NE DEDİLER?

■ İKTİBAS

Prof. Dr. Muharrem Ergin:

“Türk adının, Türk milletinin isminin geçtiği ilk Türkçe metin. İlk Türk tarihi. Taşlar üzerine yazılmış tarih. Türk devlet adamlarının millete hesap vermesi, milletinle hesaplaşması. Devlet ve milletin karşılıklı vazifeleri. Türk nizamının, Türk töresinin, Türk medeniyetinin, yüksek Türk kültürünün büyük vesikası. Türk askeri dehasının, Türk askerlik san’atının esasları. Türk gururun ilâhi yüksekliği. Türk

ALİ AKAR İLE TÜRKLERİN “İLK” ZEMİN METİNLERİ

■ RÖPORTAJ: RANA SENANUR DOĞAN

**Muharrem Ergin, Orhun Abideleri eserinin
önsözünde “Bir kavmi bir millet yapabilecek eser”
diyerek Orhun Abidelerine çarpıcı bir bakış açısı sunar.
Abidelerde Muharrem Ergin’in gördüğü “bir kavmi
millet yapma” özelliği sizce nedir?**

Bu önemli bir tespit... Milletler, bilindiği gibi etnik yapı, dil, kültür, tarih ve vatan birliği gösteren topluluklardır. Orhun Abidelerinde bu kavramların hepsine dair önemli bilgiler vardır. Bunların başında “Türk bodun” tanımlaması gelir. Bu, Köktürk kağanlarının kendi toplumlarını başka toplumlardan ayırmak için bilinçli olarak kullandıkları kimlik etiketidir. Yalnız, burada Bilge Kağan, yalnızca kendi Aşına boyunu

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE ORHUN BENGÜ TAŞLARI

■ AHMET B. ERCİLASUN

Orhun abidelerinin özgün adı “bengü taş”tır. Köl Tigin abidesini diktiren Bilge Kağan şöyle diyor:

“Neŋ neŋ sabım erser bengü taška urtum; aŋar körü biliŋ!... Taş tokıtdım; köŋülteki sabımın urturtum. On Ok oğlıŋa, Tat’ıŋa tegi bunı körü biliŋ. Bengü taş tokıtdım... ança takı erig yirte erser, ança erig yirte bengü taş tokıtdım; bitidim.” (KT G 11-13).

Bugünkü Türkçeye şöyle:

“Ne kadar sözüm varsa bengü taşa vurdum; ona bakarak bilin!... Taş yazdırdım; gönüldeki sözlerimi kazıttım. On Ok oğullarına, Tat’ına

TÜRK KÜLTÜRÜNÜN KURUCU METİNLERİ: ORHUN ABİDELERİ

■ CEVDET ŞANLI

“Kurucu metin”, edebî hayat açısından, yeni bir türün, tarzın ve geleneğin oluşmasını temin eden metindir. Diğer bir ifadeyle, düşüncede ve sanatta yeni bir yol inşa eden metinlerdir. Kurucu metin tabiri “kök metin”, “temel metin”, “esas metin” olarak da adlandırılmaktadır. Kurucu metin sadece edebî hayat açısından, yeni bir türün, tarzın ve geleneğin oluşmasını temin eden metin olarak kalmaz; aynı zamanda ait olduğu millete yön veren, yol gösteren, tarihî misyonu ve vizyonu olan metindir.

Çağlar ötesinden dilden dile; gönülden gönüle akıp gelen, ma’şeri vicdanı oluşturan, farklılıkları azam-ı müşterek haline getiren metindir. Bu metinler sözlü ve yazılı metinler olarak karşımıza çıkarken aynı zamanda onu oluşturan milletin millî ahlâkı, millî davranışı da “kurucu metin” kapsamında değerlendirilmelidir.

TÜRK KÜLTÜRÜNÜN HAFIZA MEKÂNI OLARAK ORHUN ABİDELERİ

■ KEMAL ÜÇÜNCÜ

Orhun abideleri, Türk tarihinin bilinen en eski yazılı belgeleri ve aynı zamanda Türk edebiyatının ilk edebî metinleri olarak kabul edilen anıtlardır. 8. yüzyılın ilk yarısında Göktürk Kağanlığının ileri gelen yöneticileri adına dikilen bu yazıtlar üç ana yapıttan oluşur: Kül Tigin Yazıtı (732), Bilge Kağan Yazıtı (735) ve Tonyukuk Yazıtı (718-720). Bu anıtlar Moğolistan'ın Orhun Vadisi'nde yer almakta olup 1893'te Danimarkalı dilbilim uzmanı Vilhelm Thomsen tarafından çözümlenerek okunmuştur. Böylece Türk tarihinin en eski yazılı dönemi aydınlığa kavuşmuştur.

Abidelerin ait olduğu dönem, II. Göktürk (Kutluk) Kağanlığı (681-744) dönemidir. Bu süreç, Türklerin Çin hâkimiyetinden kurtularak yeniden bağımsız bir devlet kurduğu; Bilge Kağan, Kül Tigin ve Tonyukuk

TÜRK DİLİ VE GÖKTÜRK ALFABESİ

■ NEVZAT ÖZKAN

Türklerin tarih sahnesine çıkışı gibi, Türkçenin bir iletişim dili olarak kullanılmaya başlaması konusunda da pek çok görüş ve tahmin bulunmaktadır.

Türkçenin 9 bin yıllık bir geçmişe dayandığını düşünen Ahmet Bican Ercilasun, ilk Türklerin M.Ö. 7200 yıllarında Türkmenistan'da bulunan Ceytun bölgesine yerleştiklerini ve burada gelişen Ceytun kültürü çevresinde Türkçenin şekillenip geliştiğini, bu kültür alanının M.Ö. 4500'lerde sona ermesinin ardından Türklerin ve Türkçenin aynı dönemlerde gelişen Anav kültürü ile varlığını sürdürdüğünü, M.Ö. 4 binlerin sonunda Türklerin Sümer kültürü ile temasa geçtiğini ifade etmektedir. Böylece birbiriyle komşu olan Türkçe ile Sümerce arasında kelime alış verişleri yaşanmış olmalıdır. Osman Nedim Tuna, Sümer-

ORHUN YAZITLARI'NA SİNEMA KADRAJINDAN BAKMAK

■ HASAN ERİMEZ

Sinemada “Logline” denilen bir terim vardır. Bazen “Kanca” denir, bazen “Öykünün özü”, bazen de “Hikâye cümlesi.” Kısaca tanımlamak gerekirse bir sinema filmi veya dizinin birkaç cümlelik özetidir. Önünüze şöyle bir logline geldiğini düşünün:

“Bir adam uzak ve ıssız bir bozkırda toprağa gömülmüş taş bir yazıt bulur. Üzerindeki kadim yazıları çözdükçe kendi köklerine doğru derin bir yolculuğa çıkar.”

Doğrusu güzel bir kanca. Tuttu ve çekiyor: Bu adam kim? Kadim yazılarda ne var? Köklerinde ne bulacak? En önemlisi de “Bu yazıtlar ne?”

Evet, Orhun Yazıtları’ndan bahsediyorum. Nikolay Yadrintsev bulmuş, Vilhelm Thomsen okumuş. Tarih kaynakları böyle söylüyor. Ama bizim için kaynaklar ikinci planda. Sinema kadrajından baktığımız için o

ORHUN'UN KAYNAĞINDAN

■ AYŞE İLKER

Yazma eylemi, beynin en sıra dışı işlerinden biri. Çünkü yazı yazarken nöronlarımız farklı şekilde hareket ediyor. 2009 yılında bir Fransız dergisinde beynin yazı yazmayla ilgili bölümünün kesin olarak belirlendiği anlatılmaktaydı. Buna göre Avusturyalı bir bilim insanı olan Seigmund Exner, beyindeki yazma eylemi bölgesini bulmuş ancak bu bölgenin sınırları bulunamamıştı. Bunun üzerine Jean- François Demonet ve ekibi, bir hastalarındaki kötü huylu tümörü alırken, konuşma merkezine dokunmadan hastalarını uyandıran ve beyin korteksinde elektrot yardımıyla belirli bölgeleri devre dışı bırakan Frank-Emmanuel Roux'dan yardım almıştı ve hastaların onayı alınarak bu yöntem kullanılmıştı. Konuşmanın yanında yazma becerisi de incelen-

ORHUN ÇAĞRIŞIMLARI...

■ A. MEVHİBE COŞAR

“Dokuz Oğuz beyleri ve halkı, bu sözlerimi iyice işit (ve) sağlamca dinle.”

-Kül Tigin Yazıtı-

Denize bakan sınıflarımız vardı, denize bakan odalarımız... Denize bakarken denizi görmezdik ama... Denize bakarken nehirler, vadiler hayal ederdik... Biz akarsularla birleşen derelerin açtığı derin vadilerin çocuklarıydık da gönlümüzde Selenge ile Orhun nehri arasında bir vadi vardı... Orhun'du adı... Bin yılların ötesinden bir ses çağırırdı bizi vadiye... Bin yıllık bir ses... İşit derdi önce, bir de dinle...

İşitmek neydi ki? “Kulakla algılamak; duymak” mı, “haber almak” mı? İkisi de. İşit demişken neden “dinle” de diyordu ki? Ne farkı var işitmekle dinlemenin?